

**Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника
Інституту туризму**

ПОЛЬОВА ЛЕСЯ ВАСИЛІВНА

**Методичні основи проведення
семінарських занять для
спеціальності
6.050400 – «Туризм»**

м. Івано-Франківськ
2014

УДК 378.14:373.61

ББК 74.580.26

«Методичні основи проведення семінарських занять для спеціальності 6.050400 –«Туризм»».

Укладач: .Польова Л.В. – Івано-Франківськ: ПНУ, 2014.
- 30 с.

Автор – асистент кафедри екології і рекреації Інституту туризму Прикарпатського національного університету –
Польова Леся Василівна

Рецензенти:

зав. кафедрою екології і рекреації Інституту туризму Прикарпатського національного університету імені В. Стефаника, доктор сільськогосподарських наук
І. Ф. Калуцький і доцент, кандидат педагогічних наук –
Г. М. **Гуменюк**, кандидат

ISBN 978-966-8098-55-1

П О Я С Н Ю В А Л ь Н А З А П И С К А

Останні десятиліття в Україні позначені необхідністю модернізації освітніх систем, які пов'язані з суттєвими політичними, економічними, соціальними змінами, що відбуваються в постсоціалістичних країнах.

Туризм є однією з найбільших високоприбуткових і найбільш динамічних галузей економіки. Він впливає на такі ключові сектори господарства, як транспорт і зв'язок, торгівля, будівництво, сільське господарство, виробництво товарів народного споживання, виступаючи каталізатором соціально-економічного розвитку. З огляду на стрімкий розвиток туристичної галузі в умовах глибоких змін необхідність підготовки фахівців, які б володіли знаннями у даній сфері, є своєчасною і актуальною.

Глобалізація соціально-економічних процесів, орієнтація України на входження до європейського освітнього простору зумовлюють доцільність вивчення зарубіжного досвіду в різних галузях суспільного життя, в тому числі, й у галузі професійної підготовки фахівців туризму.

Об'єктивна реальність розвитку України, розширення міжнародних зв'язків і необхідність інтеграції зі світовою системою підготовки фахівців вимагають удосконалення системи освіти в державі, зокрема підготовки спеціалістів з туризму, а саме практичного аспекту. Досвід розвинутих країн

свідчить, що в умовах ринкової економіки змінюються статус і функції спеціалістів, виявляється необхідність підготовки фахівців за вимогами міжнародного рівня.

У зв'язку з цим постає питання організації послідовної, цілісної системи теоритичної і практичної підготовки як передумов професіоналізму сучасного фахівця. Особливе значення відводиться поступовому формуванню навичок практичної роботи в туризмі та особистісної готовності студентів до занять професійної діяльності.

Методичні рекомендації для проведення семінарських занять студентів спеціальності 6.050400 - «Туризм» розроблено з урахуванням ступеневої освіти відповідно до навчального плану підготовки освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавр на основі ст.30 Закону України «Про освіту», положення «Про освітньо-кваліфікаційні рівні», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 20 січня 1998 року № 68.

З умов, які виникли, Україна опинилась в новій політичній, економічній і соціальній ситуації, що в свою чергу потребує наукового обґрунтування і відповідного методичного забезпечення.

Дана ситуація в якій знаходиться Україна гальмується низкою суперечностей, зокрема:

- професійна підготовка майбутніх фахівців із сфери туризму та їхня підготовка не відповідає вимогам ринку, світовим тенденціям;

- недосконала професійна підготовка кадрів у вищих навчальних закладах призводить до удосконалення фундаментальної туристської освіти;
- у зв'язку з не достатнім вивченням даного питання у вітчизняній педагогічній науці потрібно більше уваги приділяти прогресивним ідеям зарубіжного дослідження і досвіду;
- підготовка фахівців даної сфери обов'язково повинні враховувати етнонаціональні, соціально-культурні та інші особливості кожного регіону;
- обов'язковим завданням є забезпечити науково-методичного розвитку, спеціалізованих науково-методичних центрів, лабораторій для розвитку туристської освіти.

Значний інтерес для України представляє досвід різних країн світу і особливо Польщі, де туризм і туристична освіта мають давню історію і багаті традиції. Важливість досвіду цієї держави підтверджується ще й тим, що Польща є нашим сусідом з яким тісно пов'язані усі соціально-економічні і педагогічні процеси.

На семінарських заняттях передбачається опрацювання питань, пов'язаних з вивченням сутності туризму, основних засад діяльності туристичних фірм, а також специфіки туристичної індустрії в різних регіонах світу. Під час їх проведення важливе місце відводиться обговоренню сучасного стану, проблем та перспектив туристичної галузі нашої країни, цілей та напрямів регулювання.

Деякі питання роботи на семінарі: переважну більшість семінарських занять буде проведено у формі інтерактивної дискусії, під час якої викладач здійснює поточний контроль якості знань студентів, перевіряє виконання їх завдань самостійної роботи; семінарське заняття починається вступним словом викладача, в якому він розкриває значення теми і цілі заняття, форми і методи його проведення.

С т у д е н т п о в и н е н о т р и м а т и з н а н н я з а т а к и м и н а п р я м а м и :

1. Оволодіння науково-методичними основами розробки цільових регіональних програм розвитку туризму, концепцій, бізнес-планів, розробки та оцінки проектів організації туристичного бізнесу.
2. Набуття знань і професійної орієнтації щодо виконання організаційно-економічного механізму регулювання та підтримки нових туристських проектів у сфері середнього і малого бізнесу.
3. Уміння вести діагностику і визначати стратегію туристської діяльності та використання санаторно-курортного потенціалу центрів і регіонів України, вносити конструктивні рекомендації щодо розвитку і діяльності готельних комплексів.
4. Професійно підходити до підготовки науково - обґрунтованих управлінських рішень підприємництва та екологічної політики в сфері туризму.
5. Оволодіння основами комплексного порівняльного аналізу об'єктів туризму і рекреаційно-туристичних регіонів, давати науково - обґрунтовані рекомендації щодо формування конкурентоспроможності та регулювання конкуренції в сфері туризму. В результаті фахівці IV рівня за спеціалізацією "Туризм" мають набути навички аналітичної роботи, вести координовану управлінську діяльність, насамперед, на рівні корпоративних структур. Вони повинні бути професійно орієнтованими щодо раціонального використання природно - інвестиційного , модельного, виробничого, інноваційно - інвестиційного потенціалів з урахуванням особливостей кожної території та об'єктів туристичної діяльності.

Готуючись до семінарського заняття, студент використовує конспект лекцій, опрацьовує спеціалізовану літературу, перелік якої наводиться в планах семінарського заняття.. Заохочується самостійний пошук студентом літературних джерел та власне бачення та аналіз отриманої інформації.

Існують такі форми перевірки знань:

- *семестровий* іспит/залік, що передбачено навчальним планом, проводиться письмово чи усно. Зміст та структура

білетів/завдань має комплексний характер та варіативність. Загальна оцінка з дисципліни виставляється з урахуванням оцінки модульного контролю та оцінки за іспит/залік;

- *контрольний замір залишкових знань* проводиться після здачі іспиту/заліку з визначених дисциплін у наступному семестрі (триместрі) або навчальному році;

- *державні іспити на кожному освітньо-кваліфікаційному рівні*, які проводяться відповідно до державних вимог та згідно з навчальними планами за спеціальностями та спеціалізаціями;

При проведенні лекцій, семінарських, лабораторних занять застосовуються різноманітні активні методи навчання (ситуаційні вправи (кейси), ділові та рольові ігри, дискусії, виїзні заняття на діючих підприємствах. Тестування, як форма перевірки знань, проводиться з використанням комп'ютерних програм.

Фахівець туризму – це швидше практична діяльність, ніж наука чи професія, хоч він охоплює як одне, так і інше.

Тому постала об'єктивна необхідність у формуванні професії фахівця туризму. А вже наприкінці 80-х років ХХ століття сформувалися всі необхідні умови для формування фахівця нової генерації.

В результаті освоєння студент **повинен знати** основні поняття: туристична індустрія, види туризму, складників туристської системи; сучасних особливостей трансформації індустрії туризму тощо.

Після закінчення курсу навчання студент **повинен вміти** аналізувати різні аспекти туризму: мотивацію туристичних поїздок, формування туристичного продукту і його ціни, стратегію діяльності і розвитку туристичної індустрії; професійно оцінювати конкретну ситуацію у межах міжнародного туристичного ринку; здійснювати економічний аналіз та прогноз ситуації щодо розвитку подій у межах світового туристичного ринку.

Головне завдання підготовки фахівців туризму - навчити його ухвалювати рішення і вільно орієнтуватися в своїй професійній галузі . Мета – сформувати майбутнього фахівця з стратегічним мисленням, яке необхідне для здійснення в професійній діяльності адекватних виконавських рішень.

Університети готують майбутніх фахівців пропонуючи все необхідне для просування в особистій кар'єрі.

Для професійної підготовки висококваліфікованих фахівців туризму виникла необхідність підготовки спеціалістів нової формації на професійному рівні за трьома складовими :

- вивчення фахових предметів : туризмології, туризмознавства, туристики, туристичної логістики, технології та організації туристичної індустрії ;
- вивчення іноземних мов на професійному рівні, підготовка фахівців нової генерації із знаннями двох і більше іноземних мов (англійської, німецької, французької, іспанської) ;
- вивчення блоку економічних дисциплін, як бази для бізнесової діяльності спеціаліста : економіку ціноутворення в галузі туризму, економічну теорію, бухгалтерський облік в сфері туризму, маркетинг і менеджмент туризму (та інші).

Фахівці майбутнього – це фахівці знань. Їм належить створювати в організації умови, за яких відбувається ефективний обмін інформацією, відкритий обмін знаннями. Такий фахівець організовує групову працю та управляє процесами пошуку і розвитку знань. Такому фахівцю повинні бути притаманні:

- різноманітні особистісні якості (комунікаційні, інтеграційні, високий рівень емоційної інтелігентності);
- високі стандарти поведінки;
- вміння управляти людьми;
- системне мислення;
- вміння вчитися від інших та адаптувати рішення до ситуацій;
- відкритість;
- готовність до безперервного навчання;
- здатність до знаходити спільну мову;
- вміння діяти у полікультурному оточенні;
- вміння управляти змінами.

1. ЦІЛІ ТА ТЕМАТИКА СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Семінарське заняття є однією з найважливіших форм навчального заняття у вищому навчальному закладі, яке проводиться у формі дискусії навколо попередньо визначених

тем, до котрих студенти готують тези виступів на підставі індивідуально виконаних завдань. Семінар — це загальнонавчальна назва широко застосовуваного одного з видів проведення практичного заняття з різноманітних навчальних дисциплін, частіше - з гуманітарних наук, який формує вміння і навички їх практичного застосування. Семінари проводяться з основних тем навчальної програми і є ефективною формою закріплення теоретичних знань, отриманих на лекціях і під час самостійної роботи з навчальною і науковою літературою. Проводиться в аудиторіях (звичайних, спеціалізованих) і в комп'ютерних класах (можна проводити з половиною навчальної групи). Поділ навчальних груп на підгрупи має бути відображений у навчально-тематичних планах.

Головна мета семінарських занять - опанування студентами навчальної дисципліни, забезпечення глибокого і всебічного аналізу та колективного обговорення основних проблем курсу, навчання їх елементам творчого застосування отриманих знань на практиці.

Основними завданнями семінарських занять є:

- закріплення у студентів теоретичних знань;
- досліджувальна частина,
- оволодіння ними науковим спеціалізованим апаратом, навичками усного і письмового викладання навчального матеріалу;
- залучення їх до наукових досліджень;
- прищеплення їм навичок творчого мислення, самостійного формулювання та висловлювання власних думок, а також захисту висунутих наукових положень і висновків;
- формування в них правового світогляду, здатності пов'язувати загальнотеоретичні положення з вимогами повсякденної практики державно-правового будівництва в країні.

Види проведення семінарських занять можуть бути різноманітними. Вони залежать від типу семінару, змісту і особливостей теми, складу студентів. Найбільш поширеними видами робіт на семінарі є: розгорнута бесіда; виступи з рефератами, доповідями; диспут у формі діалогу; круглий стіл тощо. Треба пам'ятати, що якість семінару перш за все залежить

від підготовки студентів до нього, тому при підготовці до семінару кожен студент повинен уважно ознайомитися з планом, який відображає зміст його проведення чергової теми; прочитати і продумати свої лекційні записи, які відносяться до теми семінару; ознайомитись чи законспектувати рекомендовану літературу; скористатися при потребі

консультацією викладача; скласти розгорнутий план, тези чи конспект виступу з усіх питань теми заняття.

Позитивним моментом підготовки до семінарських занять є написання студентами рефератів, спроба написання наукових статей, змістовних доповідей. Під час семінарського заняття викладач оцінює усні та/або письмові відповіді студентів, підготовлені доповіді, реферати, участь у дискусіях і ділових іграх, уміння доводити власні думки, захищати свою позицію.

Тематика реферативних робіт дається із кожної теми навчальної дисципліни.

Вимоги до рефератів:

- обсяг — 10–15 сторінок формату А4;
- обґрунтування у вступній частині актуальності вибраної теми;
- наявність власних висновків і пропозицій;
- наявність списку використаних бібліографічних джерел.

Студентам пропонується написати реферат і скласти на його основі змістовну доповідь, яку буде вислухано на семінарському занятті. Мета доповіді — засвоєння іншими студентами основних аспектів розглянутої теми та формулювання запитань, які можуть постати під час дискусії.

З метою раціонального використання семінарського часу на занятті може бути обговорено не більше двох рефератів. Решта часу залишається для усних опитувань студентів. Кращі реферати можуть бути рекомендовані до друку як наукові статті, подаватися на конкурси студентських наукових робіт.

Студентам необхідно відвідувати кожне семінарське заняття. Пропуск семінару позбавляє студента можливості усвідомити, закріпити та отримати цілісне уявлення по тій чи іншій темі. Крім того, це створює значні труднощі при підготовці до підсумкового модульного контролю, іспиту.

Для реалізації своїх знань студентам спеціальності

« Туризм » на семінарському занятті допоможе наявність *навчально-методичних документів*.

Мета призначення НМК (Навчально-методичний комплекс) дисциплін полягає в тому, щоб забезпечити цілісний навчальний процес з певної дисципліни в єдності цілей навчання, змісту, дидактичного процесу й організаційних форм навчання. Лише при дотриманні цієї умови НМК буде являти собою комплекс у повному розумінні цього слова – сукупність різних засобів навчання, що складають одне ціле.

Традиційний НМК (модель його представлено на рис.1) складається з двох частин: 1) матеріали щодо планування вивчення дисципліни; 2) матеріали методичного забезпечення вивчення навчальної дисципліни.

Перша частина навчально-методичного комплексу представлена робочою програмою навчальних дисциплін, які включають: пояснювальну записку, тематичний план, теми і плани лекцій, семінарських і лабораторних занять, завдання для самостійної роботи, питання для поточного контролю, тести, питання до іспиту (заліку), тематику курсових робіт (якщо їх написання передбачається при вивченні дисципліни), тематику кваліфікаційних (випускних) робіт (додаток №1).

До другої частини відносяться методичні матеріали: підручники, опорні конспекти лекцій, інструктивно-методичні матеріали (алгоритми, плани, інструкції) до семінарських і лабораторних занять, до проведення ділових ігор і розв'язання ситуаційних задач, до самостійної роботи, до роботи з тестами,

підготовки до іспитів, а також з виконання і захисту курсових та кваліфікаційних (випускних) робіт.

2. ФОРМА ПРОВЕДЕННЯ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Семінарські заняття проводяться в навчальних аудиторіях.

Тривалість заняття – не менше двох академічних годин.

Склад завдань для семінарського заняття планується за умови можливості їх виконання більшістю студентів.

Під час проведення семінарських занять *студент повинен:*

- ознайомитись із методичними рекомендаціями щодо проведення семінарських занять;
- відвідувати обов'язково семінарські заняття;
- беззаперечно дотримуватись правил охорони праці;
- вести робочий зошит із семінарських занять;
- одержати оцінку за модуль через визначену форму модульного контролю

Викладач повинен:

- керувати проведенням семінарського заняття;
- скласти графік консультацій;
- дотримуватись графіка консультацій;
- здійснювати контрольні заходи відповідно до навчального плану;
- оцінити навчальну діяльність студента з опанування модуля.

3. ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ ТА ОСНОВНІ МЕТОДИ ВИКЛАДАННЯ

Навчання студентів здійснюється за навчальними планами, що спрямовані на підготовку фахівців, які відповідають сучасним вимогам і, насамперед, потребам ринкової економіки. Плани ґрунтуються на науковій базі,

новітніх теоретичних розробках та технологіях, вітчизняному та зарубіжному досвідах.

Організація навчального процесу здійснюється відповідно до розкладу занять та графіка консультацій, які розробляються з урахуванням рівномірності академічного навантаження студентів, професорсько-викладацького складу, аудиторного фонду навчального закладу.

Передбачений наскрізний контроль навчальної роботи студентів, який включає:

- *вхідний контроль знань* студентів з дисциплін, які будуть вивчатися;

- *поточний контроль знань*, спрямований на визначення системності у вивченні студентами окремих дисциплін протягом триместру і застосовується як засіб визначення рівня засвоєння теоретичних знань студентів, їх навичок та вмінь;

- *підсумковий* - здійснюється у формі письмової комплексної контрольної роботи, яка охоплює матеріал тем модуля. Кожному студенту видається індивідуальний варіант контрольних завдань, що складається з трьох частин:

- а) перша частина - студент має дати чітке визначення правовим поняттям та термінам;

- б) друга частина - студент має дати ґрунтовну відповідь щодо особливостей елементів понять та термінів (ознаки, функції, форми, види, структура тощо);

- в) третя частина - студент, використовуючи Конституцію та чинне законодавство України, має грамотно оцінити юридичний факт та вибрати правильний варіант відповіді на запитання.

- *модульний (рубіжний) контроль* проводиться у відповідності до програм певних дисциплін, під час якого знання студентів оцінюються узагальненою оцінкою, що відповідає певній кількості балів, набраних під час опанування дисципліни, що викладається.

Модульний контроль проводиться на останній парі модуля, протягом двох академічних годин. До модульного контролю допускаються усі студенти незалежно від їх поточної

успішності та відвідування занять. Під час підсумкової модульної оцінки враховуються всі види робіт, передбачених робочою навчальною програмою та які вони мали виконати під час відпрацювання навчального матеріалу поточного модулю.

Студент вважається таким, що допускається до проходження модульного контролю, якщо він з'явився на контрольний захід та отримав контрольну роботу. Виконання контрольної роботи кожен студент здійснює індивідуально, при цьому він може користуватися лише нормативно-правовими актами. Під час виконання контрольних робіт студенту забороняється у будь-якій формі обмінюватися інформацією з іншими студентами або використовувати матеріали, крім дозволених.

При виявленні порушення студентом встановленого порядку проведення модульного контролю він усувається від його подальшого проведення, його робота не перевіряється, на ній робиться запис „порушив дисципліну“, „списав“ тощо та оцінюється „умовно незадовільно“. Якщо студент не з'явився для проведення модульного контролю або не здав контрольної роботи, йому також виставляється „умовно незадовільно“. Допуск до повторного складання модульного контролю забороняється за винятком випадків, коли студенти були відсутні на контролі з поважної причини. Дозволяється проводити повторну перевірку опанування навчальної програми модуля лише під час ліквідації академічної заборгованості після закінчення поточного семестру.

Результати модульного контролю доводяться до відома студентів наступного дня після його проведення.

Сумарна модульна оцінка визначається після останнього модульного контролю з навчальної дисципліни. Вона переводиться в екзаменаційну оцінку відповідно до шкали оцінювання.

Студент, який отримав за результатами двох модульних контролів позитивну оцінку, виконав усі завдання передбачені

робочою навчальною програмою дисципліни звільняється від складання іспиту.

Загальна оцінка з навчальної дисципліни визначається як середня за результатами двох модульних контролів.

Студент, який отримав оцінку „ умовно незадовільно" з одного модульного контролю, може скласти іспит з відповідної частини дисципліни. На підставі одержаної оцінки з дисципліни та урахуванням позитивної оцінки з іншого модуля визначається екзаменаційна оцінка.

Іспит з навчальної дисципліни у повному обсязі складають ті студенти, які мають незадовільні оцінки з двох модульних контролів та за умов виконання усіх самостійних завдань, передбачених робочою програмою навчальної дисципліни.

4. ОЦІНЮВАННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Оцінювання якості навичок та умінь, які отримані студентом під час практичної роботи виконується під час оцінювання та захисту індивідуальних завдань.

Вимоги, що забезпечують *максимальну оцінку*, є такими:

- правильність відповіді;
- грамотність, лаконізм і логічна послідовність викладу;
- самостійність виконання роботи (діагностується під час захисту).

Відхилення від цих вимог призводить до відповідного зниження оцінки.

Випадки, які призводять до *умовно незадовільної оцінки*, є такими:

- неправильна відповідь;
- неохайність оформлення, велика кількість граматичних та орфографічних помилок;

- несаможітність виконання роботи, яку було доведено під час захисту;

У разі незадовільної оцінки викладач має право повернути студенту індивідуальне завдання для його виправлення та доопрацювання.

У разі несаможітного виконання або виконання студентом не свого варіанту індивідуального завдання викладач має право видати такому студенту новий варіант завдання.

Критерії оцінювання роботи студентів на семінарському занятті:

- “відмінно” — якщо студент повно і всебічно висвітлив тему, вільно оперує термінологією, демонструє глибокі знання використаної при підготовці літератури, має власну думку щодо питання за темою заняття і може її довести. Логічно та послідовно викладає матеріал і в змозі вільно та професійно вести дискусію;

- “добре” — за умов, зазначених вище, але є певні недоліки при висвітленні матеріалу, припускається неточних тверджень, не підкріплених нормативними чи іншими доказами;

- “задовільно” — якщо студент висвітлив тему в загальних рисах, розуміє її суть, намагається зробити висновки, Але при цьому допускає грубі помилки, відсутня логіка викладення матеріалу;

- “незадовільно” — якщо студент не може відповісти на питання або відповідає неправильно, не розуміє його суті, а отже, не може зробити висновки.

СПИСОК ДОДАТКОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Закон України “Про внесення змін до Закону України Про туризм (№324/95-ВР)” від 01.2004 р. www.rada.gov.ua/zakon.

2. Указ Президента України “Про підтримку розвитку туризму в Україні” (№127-2001) від 2.03.2001 р. www.rada.gov.ua/zakon.

3. Биржаков М.Б. Введение в туризм. - М.: Герда, 1999 г.

4. Гостиничный и туристский бизнес: Учебник/ Под ред. А. Д. Чудновского.- М., 2000.
5. Гуляев Б.Г. Организация туристской деятельности. - М.: Нолидж, 1996.
6. Дурович А. П. Маркетинг в туризме: Учеб. пособие.- Минск, 2001.
7. Зорин И.В., Квартальников В.Н. Туристский терминологический словарь. – М., 1999.
8. Історія туризму в Україні: Навч. посібник / Федорченко В. К., Дворова Т. А. – К.: Вища школа, 2002.- 195 с.
9. Кабушкин Н.И. Менеджмент гостиниц и ресторанов. – Мн., 2003.- 368 с.
10. Карпова Г.А., Воронцова М.Г., Нотарова М.В. и др. Экономика современного туризма. -М.: Герда, 1998.
11. Квартальнов В.А. Стратегический менеджмент в туризме: современный опыт управления. - М: Финансы и статистика, 1999.
12. Квартальнов В.А.Иностранный туризм. - М.: Финансы и кредит, 1994.
13. Мальська М., Худо В. Менеджмент туризму: Навч. посібник. – Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2002.
14. Мальська М., Худо В., Цибух В. Основи туристичного бізнесу: Навч. посібник. – Львів, Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2003.
15. Нечаюк Л. І., Телеш Н. О. Готельно-ресторанний бізнес: менеджмент. - К.: Центр навчальної літератури, 2003. — 348с.
16. Папирян Г. А. Международные экономические отношения: экономика туризма. - М.: Финансы и статистика, 1998.
17. Подорожний Г. Шляхом чи стежиною піде український туризм після ухвалення нового закону про нього // Дзеркало тижня. - №3, 24 січня 2004р.
18. Правове регулювання туристичної діяльності в Україні/ Під ред. Федорченка В. К. 2002. - 640 с.
19. Сенин В.С. Организация международного туризма. - М: Финансы и статистика, 1999.

20. Охріменко О. О. Страхування у сфері туризму та готельного господарства. - К.: Вища школа, 2003.- 258 с.
21. Франческо Франжіадлі. Тенденції розвитку міжнародного туризму. - К. 2002.
22. Філіпченко А.С. Основи наукових досліджень. – К.: Академія, 2005, - 208 с.
23. Туризм у ХХІ столітті: глобальні тенденції і регіональні особливості: К: КУТЕП, 2002.-235 с.
24. Федорченко В. К, Мініч І. М. Туристський словник-довідник. - К., - 2000.
25. Школа І. М. та ін. Менеджмент туристичної індустрії: Навч. посібник - Чернівці: 2003.-662 с.
26. Мігущенко Ю.В. Структурні деформації у формуванні конкурентних позицій туристично-рекреаційної галузі України// Проблемы развития внешнеэкономических связей и привлечения иностранных инвестиций: региональный аспект. – Сборник научных трудов. Донецьк: ДонНУ. – 2005. – С. 940-946.
27. Мігущенко Ю.В. Регіональний аспект наслідків приєднання України до СОТ для туристичної галузі //Вісник Львівської комерційної академії. – Серія економічна, випуск 18 частина І. – Львів: Видавництво Львівської комерційної академії, 2005. –291 с.
28. Мігущенко Ю.В., Мокій О.А. Реалізація інноваційної політики для розвитку туристично-рекреаційної інфраструктури: теоретичні аспекти // Науковий вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту КНТЕУ.– Чернівці: АНТ Лтд, 2005.–Вип.IV. Економічні науки. Ч. 2.– С.194-202.
29. Журнал “Новости туризма”.
30. Офіційний сайт Всесвітньої туристичної організації
31. /[http://www. world – tourism.org](http://www.world – tourism.org).
32. CNN Hotels //<http://www.cnnhotels.com>.
33. Сайт державної туристичної організації України - /www.tourism.gov.ua.
34. Офіційний сайт Міністерства культури і туризму України -/www.mincult.gov.ua.

Додаток 1

Зразок написання реферату

Реферат(від лат. refero – доповідаю, повідомляю), 1)стислий виклад у письмовому виді або у формі доповіді змісту наукової праці (праць), літератури по темі. 2)виклад сутності певного питання.

Структура реферату:

1. Титул
2. План (зміст)
3. Вступ
4. Основна частина
5. Висновки
6. Список використаних джерел
7. Додатки

1. Титульна сторінка реферату оформлюється згідно із загальними вимогами (див. *додаток 1*).

2. До теми реферату потрібно скласти план (див. *додаток 2*), у якому повинні міститися питання, що розкривають суть теми, яка досліджується. Доцільно назву теми та план реферату обговорити з викладачем під час проведення консультації. План подається на другій сторінці реферату. Такі структурні елементи плану реферату як Вступ, Висновки, Література, Додатки НЕ НУМЕРУЮТЬСЯ!

Якщо використовується назва “План”, не вказуються сторінки структурних елементів реферату. Якщо використовується назва “Зміст” (див. *додаток 3*), сторінки вказуються обов’язково!

3. У вступі слід визначити предмет дослідження, його значення для науки теорії держави і права, актуальність дослідження, дати короткий огляд літератури, що використана. Вступ може складати 1-2 сторінки.

4. Основні вимоги щодо **змісту** реферату:

- в основу реферату треба покласти певну суму фактичних і теоретичних даних, які слід викладати згідно зі складеним планом.
- особливу увагу треба приділити пошуку необхідних нормативно-правових матеріалів, їх систематизації, з’ясуванню основних понять і термінів з досліджуваної теми.

- наприкінці роботи, підводячи підсумки, слід узагальнити увесь викладений матеріал та зробити власні висновки щодо проблеми, яка досліджується.

Основні вимоги щодо оформлення реферату:

- Реферат слід писати на листах формату А4. Обсяг реферату не повинен перебільшувати 15-20 сторінок. Текст реферату повинен бути написаний розбірливо, грамотно.

- У тексті роботи слід виділяти і називати відповідні розділи плану (Наприклад, нові розділи доцільно починати з нової сторінки, підрозділи – з нового рядка).

- Сторінки роботи треба пронумерувати. НЕ НУМЕРУЮТЬСЯ Титул, План (зміст), Вступ. Нумерація починається з Основної частини (але з урахуванням кількості сторінок, які займають Титул, План (зміст), Вступ).

- Шрифт роботи Times New Roman, розмір шрифту – 14 пт. Інтервал між рядками – 1,5. Відступи від краю аркуша: верхній – 2,5 см., нижній – 2,5 см., лівий – 2,5 (3) см., правий – 2 (1,5) см. 29-30 рядків на аркуші, враховуючи посторінкові посилання на використані джерела.

- При використанні цитат або вільної анотації тих чи інших джерел у тексті реферату слід робити посилання (посторінкові або наскрізні).

- Реферативна робота виконується друкованим способом (за допомогою принтера) або рукописним шляхом (чорними чорнилами) на одному боці аркуша білого паперу формату А4 (210 x 297 мм).

- Розміри полів: ліве – не менш 25 мм., верхнє і нижнє – не менш 20 мм, праве – не менше 10 мм. Усі лінії, літери, цифри та знаки повинні бути однаково оформленими по всій роботі.

- Заголовки пунктів варто починати з абзацного відступу, не підкреслюючи, без крапки наприкінці. Відстань між заголовком і наступним текстом чи попереднім текстом повинна бути не менш 20 мм.

Посилання

Посторінкові посилання оформлюються таким чином: Після цитати або викладення наукових поглядів автора ставиться символ посилання 1, у тексті посилання зазначаються сторінки, з яких наведено матеріал. Загальна кількість сторінок у виданні НЕ ВКАЗУЄТЬСЯ!

5. Висновок роботи має містити узагальнюючі підсумки досліджуваної теми.

6. Наприкінці роботи на окремому аркуші треба надати список використаної літератури.

Після обрання теми реферату необхідно здійснити вивчення рекомендованих джерел, без знання яких неможливе висвітлення питань реферату. У списку використаної літератури зазначаються наступні вихідні дані підручників, монографій тощо: прізвище автора (або авторів), їх ініціали, повна назва видання, місце видання, видавництво, рік видання, загальна кількість сторінок у виданні, що використовувалось.

Наприклад: *Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні. Закон України // Відомості Верховної Ради України. – 1993. - № 1.*

Джерела наводяться у алфавітному порядку.

Додаток 2

Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника
Інститут туризму

РЕФЕРАТ

з дисципліни
на тему: “”

Виконав :
студент гр.
ПІБ

Перевірив :
ПІБ викладача

Івано-Франківськ, 2014

Додаток 3

Критерії оцінювання навчальних досягнень студентів за шкалою
ECTS та національною шкалою

Рейтингова оцінка у балах	Оцінка в системі ECTS	Оцінка за національною шкалою	Критерії оцінювання
---------------------------	-----------------------	-------------------------------	---------------------

9-10	A	5 (відмінно)	Знання методики викладання предмету у вищій школі міцні й глибокі, виходять за межі навчальних програм, підручників.
8-7	B	4 (добре)	Знання використовуються вільно, самостійно переносяться на нові види діяльності в межах обраної спеціальності.
6-5	C	3 (задовільно)	Знання методики викладання предмету у вищій школі глибокі і повні, знаходяться в межах підручників, навчальних посібників. Знання студент трансформує самостійно. Знання методики викладання предмету у вищій школі завчені з підручника, висвітлюються за допомогою конспекту. Самостійно використовуються в завчених умовах і ситуаціях, на

4-3	D	2 (незадовільно) з можливістю повторного складання	практиці застосовуються тільки за допомогою викладача. Студент допускає помилки при застосуванні теоретичних знань на практиці. Студент не володіє основними компетенціями і знаннями методики викладання предмету у вищій школі. Не виконав всіх практичних і самостійних робіт.
2-1	E	2 (умовно незадовільно) з обв'язковим повторним курсом	Основи курсу студентом не освоєні, завдання не виконані,.

Навчальне видання

« Методичні основи проведення семінарських занять для спеціальності 6.050400 –«Туризм ».

Укладач: Польова Л.В. – Івано-Франківськ: ПНУ, 2014. - 30 с.

Голова редколегії – Іван Калуцький

Літературний редактор – Галина Гуменюк

Коректор – Леся Ковальська

Технічний редактор – Василь Вітенко, Іван Вітенко, Андрій Верстюк

Підписано до друку 17.01.2014р.

Формат 60x84 1/16. Папір офсетний. Друк офсетний.

Ум. Друк арк.. 0,70. Наклад 300 прим.

Замовлення №55.